

'Perzische mensen zijn de slimste van de wereld'

Onderwijs in de Islamitische Republiek Iran

Het speelkwartier is universeel. Net zoals overal ter wereld rennen de kinderen in Iran tijdens de pauze naar buiten. Op het plein zijn vrolijk gekleurde stippen geverfd. Terwijl ik me afvraag waar ze voor zijn, zie ik steeds meer kinderen naar buiten stromen.

Erik Ex (docent geschiedenis) reisde gedurende een schooljaar van Finland naar Singapore. Overal waar hij kwam, bezocht hij scholen. Hij sprak met leerlingen, leraren en onderzoekers over het (geschiedenis)onderwijs. De inzichten die hij onderweg opdeed, deelt hij met de lezers van *Kleio*. Eriks broer Luuk reisde mee en maakte foto's en reportages. De Edyssee heeft een eigen Facebookpagina op [facebook.com/onderwijsreis](https://www.facebook.com/onderwijsreis).

In Iran staan vaak vrouwen voor de klas.
Foto's: Luuk Ex.

Het vrij krappe schoolplein raakt snel vol. Dan grijpt de directeur in door op een fluit te blazen. Alle kinderen moeten aan de kant. Ze nemen plaats op een kleine tribune of drukken zich tegen de muur aan. Een leraar brengt een tennisbal aan een touw, bevestigd aan een standaard. Twee oudere kinderen worden naar voren gehaald door een andere leraar. Zij krijgen twee rackets en mogen de bal aan het touw overslaan. Een dikke haag kinderen kijkt toe. Het is speelkwartier in Teheran. Iran is voor mij niet meer het enge land dat het ooit was. In 2014 vloog ik er met mijn toenmalige vriendin heen. In januari 2015 startte *Onze man in Teheran* bij de VPRO. Iran stond definitief op de kaart voor Nederlandse toeristen. Mijn vriendin vond drie weken een hoofddoek op wel grappig en ik vond geen alcohol op vakantie ook weleens verfrissend.

Gastvrijheid

In 1979 viel het land ten prooi aan de dictatuur van de fundamentalistische islam. Ayatollahs namen de macht over van de, door het Westen gesteunde, brute en impopulaire sjah. Amerikaanse ambassade-medewerkers werden maandenlang gegijzeld. De sharia werd ingevoerd en er werden strenge kledingvoorschriften gehandhaafd. Een bloedige oorlog tegen het buurland Irak duurde praktisch de gehele jaren tachtig. Maar inmiddels is Iran veilig. Wat de Nederlandse toerist daar vooral aantreft is een ongekende gastvrijheid, fantastisch eten (als u nog gaat: fesenjoon!) en de ongeëvenaarde Perzische cultuur. Wederom is Iran gastvrij. Bij het eerste tankstation betaalden we omgerekend vier euro voor 35 liter diesel. Het goedkoopste land op de hele route

Finland - Singapore. We voelden ons inmiddels ervaren wereldreizigers en als vissen in het water. Dit land ging ons niet meer verrassen.

Wie de ziel van een land wil leren kennen moet gaan kijken in zijn scholen. Ons eerste bezoek was aan een jongensschool met de wonderlijke naam 'Ontwikkeling'. We mochten er niet filmen en we moesten de lessen niet teveel storen. Maar in elk klaslokaal waar we langsliepen werden we toch even binnen gevraagd. Of mijn broer een foto wilde maken van alle kinderen met die grote camera van hem. Of het onderwijs goed verzorgd was, bleek moeilijk te zeggen. We konden geen les volgen, maar moesten vooral heel lang praten en lunchen met de directeur. Misschien was een, letterlijk en figuurlijk, teken aan de wand wel een werkstuk over Cristiano Ronaldo dat was beoordeeld met 'uitmuntend'; in een oogopslag zag ik dat het een print was van Wikipedia. De leerling had niet eens de moeite genomen de hyperlinks te verwijderen.

In de kamer van de directeur mochten we alles vragen. Maar we kregen ook vragen terug. Wie bijvoorbeeld in Nederland seksuele voorlichting geeft. Toen ik vertelde dat dit op Nederlandse scholen de taak van een mentor en de biologiedocent is, werd ik vreemd aangekeken. Op de Iraanse school 'Ontwikkeling' was daar een speciaal persoon voor met een gedegen opleiding. Dat kon niet zomaar iedere mentor of bio-docent. Over Nederland wist de directeur dat het een erg onzedelijk land was. Nu begreep hij waarom.

Vrouwen voor de klas

Op de Noorschool ('school van het licht') werden we weer hartelijk ontvangen. Opnieuw een school voor jongens, maar de docenten waren allemaal vrouwen. In Nederland vinden we het meestertekort een probleem, zei ik. De directeur keek me lachend aan: 'In Iran weten we dat vrouwen beter met kinderen kunnen omgaan, dus je kunt beter vrouwen voor de klas hebben.' Op de gang stond een grote kast met plastic speelgoed. Prijzen die leerlingen konden winnen als ze goede cijfers haalden. In de gangen hingen heel veel kunstwerken van de leerlingen. Met daartussen portretten van martelaren die waren omgekomen tijdens de Irak-Iranoorlog in de jaren tachtig. Het was me al opgevallen dat de directeur een portret van de ayathollahs Khomeini en Khamenei op zijn smartphone had staan.

Strak in het gelid

Bij de Noorschool zagen we voor de tweede keer stippen op het plein. De vrolijke directeur groeide in zijn rol, hij wilde ons graag wat laten zien. Hij verzocht ons op een plateau boven het schoolpleintje te staan, om het schouwspel goed te kunnen zien. De directeur kreeg een microfoon aangereikt en begon erin te roepen tegen zijn leerlingen. Die stroomden opgelaten vanaf de randen het schoolplein op. Elke leerling droeg een giletje met een nummer erop en stond strak in het gelid. Dit was de *assembly*, die we dieper in Azië nog veel vaker zouden zien. Per klas droegen de kinderen een andere kleur overhemd. Helemaal vooraan stond een leerling met een nestel (een militair erekoord), de klassenoudste. Terwijl de jongens in de houding stonden, pakte de directeur opnieuw de microfoon. Kijkend naar mij en mijn tolk begon hij zijn leerlingen toe te schreeuwen. Daarop staken alle kinderen hun armen uit. 'Kijk, een vliegtuig,' zei de directeur trots tegen ons. Vervolgens draaide hij zich weer naar de leerlingen en brulde een nieuw commando. De leerlingen gooiden hun handen in de lucht en begonnen te wapperen. 'Dat is vuurwerk.' Na nog wat voertuigen en beesten kwam de finale. 'Wie is onze meester, wie is onze leider?' riep de directeur door zijn microfoon, waarop de kinderen schreeuwend antwoordden: 'Khamenei is onze leider!', en afsloten met luid gejuich.

Wenselijk antwoord

Terug in de school interviewden we twee docenten. Het moest gaan over het nieuwe cijfersysteem dat in Iran was ingevoerd. De directeur die zojuist samen met de leerlingen de grote leider had toegejuicht, ging pal achter mij en de camera zitten. Bij elke vraag probeerde hij door gezichtsuitdrukkingen en fluisteren de docenten voor te zeggen wat het wenselijke antwoord was.

Als laatste nam de directeur ons mee naar de middelbare school die tot dezelfde scholengemeenschap hoorde. Hier konden we eindelijk met de leerlingen praten, ze spraken immers Engels. Iedereen in deze klas zou *engineer* worden. In Iran is er een grote focus op bètastudies. De overheid heeft er actief beleid op gevoerd. Toen ik vroeg wat ze vonden van hun onderwijs antwoordde een van de leerlingen: 'Perzische mensen zijn de slimste van de wereld, ze moeten dus ook wel het beste onderwijs krijgen. En daarnaast,' zo ging hij verder tegen ons, 'gaan wij wél naar het WK, dus we kunnen ook nog beter voetballen dan jullie.'

'Een werkstuk over Cristiano Ronaldo was beoordeeld met "uitmuntend"; in een oogopslag zag ik dat het een print was van Wikipedia'

Aan het einde van de dag drukte de directeur ons een hele tas met cadeautjes in de hand, waaronder een doosje met saffraan. Onze tolk, die ook een bakje in zijn hand geduwd kreeg, kon zijn geluk niet op. Hier zou zijn vrouw erg blij van worden. Ondertussen wuifde de directeur ons met een grijnzende glimlach uit: hij had het bezoek van de westerse journalisten toch maar mooi in goede banen geleid. We zaten al in het busje toen hij nog snel naar binnen rende. Voor we konden gaan gaf hij ons een zilveren koran mee in een eveneens zilver afgezet kistje: voor thuis. Ik stuurde ons busje het drukke verkeer van Teheran in en besefte: in deze school leerden we opnieuw een land kennen, hier keken we in de ziel van de Islamitische Republiek. ■

'Speelkwartier' op een Iraanse school.

'Khamenei is onze leider!'

